

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת וישב תשפ"ב לפ"ק

יצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף רנ"ט

במסרקאות של ברזל, והיה מתכוין לקבל עליו עול מלכות שמים באהבה [קורא קריאת שמע] וכו', היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד. יצתה בת קול ואמרה, אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד. אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, זו תורה וזו שכרה, ממתים ירך ה' ממתים מחלד (תהלים יז-יד) [מידך היה לו למות ולא מידי בשר ודם]. אמר להם חלקם בחיים. יצתה בת קול ואמרה, אשריך רבי עקיבא שאתה מזומן לחיי העולם הבא ע"כ. ויש להבין למה לא השיב ה' להמלאכים, כמו שהשיב למשה, שתוק כך עלה במחשבה לפני. וגם למה הזכירו המלאכים הפסוק ממתים ירך ה', ולא הזכיר זאת משה. גם הלשון 'אמרו' מלאכי השרת לפני הקב"ה, צריך ביאור, דזהו שאלה ששאלו למה תהיה כזאת, זו תורה וזו שכרה, ואם כן הוי ליה למימר 'שאלו' מלאכי השרת לפני הקב"ה.

ונראה דהנה חטא מכירת יוסף השאיר על הכלל ישראל פגם נורא, שהוצרכה לתיקון גם אלפי שנים לאחריו. וכדאיתא במדרש (אסתר יז-כה) עד ימי מרדכי אותו עונש של מכירת יוסף קיים ע"כ. וכאשר הקימו את המשכן הקריבו נשיאי כל השבטים שעיר עזים אחד לחטאת (במדבר ז-טז), וברש"י (שם ז-כב) לכפר על מכירת יוסף, שנאמר בו (בראשית לג-לא) וישחטו שעיר עזים (במדבר יג-יד) ע"כ. וגם שבט יוסף ובנימין שלא היה להם חלק בהחטא נפגמו בזה, והוצרכו לתיקון. וכמו כן ביום השמיני כתיב (ויקרא ט-ג) ואל בני ישראל תדבר לאמור קחו שעיר עזים לחטאת. וכתוב ברמב"ן בשם תורת כהנים, שאמר להם יש בידכם בתחלה שנאמר וישחטו שעיר עזים, יבא שעיר ויכפר על מעשה שעיר ע"כ. ועם כל זה לא נתכפר החטא לגמרי, אלא ברבות

וימאן להתנחם ויאמר כי ארד אל בני אבל שאולה ויבך אותנו אביו (לו- לה). ויש להבין כוונתו בזה, ומה גם שאמר שירד לשאול 'אל בני'.

ומתחלה נקדים מאמרם (מנחות כט:) בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות [כגון התגין דספר תורה], אמר לפניו רבונו של עולם מי מעכב על ירך [מה שכתבת, שאתה צריך להוסיף עוד עליהם כתרים], אמר לו אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות, ועקיבא בן יוסף שמו, שעתידי לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות. אמר לפניו, רבונו של עולם הראהו לי, אמר לו חזור לאחורך. הלך וישב בסוף שמונה שורות ולא היה יודע מה הן אומרים, תשש כחו, כיון שהגיע לדבר אחד [שצריך טעם], אמרו לו תלמידיו, רבי, מנין לך, אמר להן הלכה למשה מסיני, נתיישרה דעתו [של משה, הואיל ומשמו אומר]. חזר ובא לפני הקב"ה, אמר לפניו, רבונו של עולם יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי. אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני. אמר לפניו, רבונו של עולם הראיתני תורתו, הראני שכרו. אמר לו חזור לאחורך. חזר לאחוריו, ראה ששוקלין בשרו במקולין [מקום הקצבין שוקלין בשרו]. אמר לפניו, רבונו של עולם זו תורה וזו שכרה. אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני ע"כ. ויפלא מאד שמשה נותן התורה לא היה יודע מה היו אומרים. גם מה שביקש משה מה' הראיתני תורתו הראני שכרו, והראה לו ה' מיתתו תחת שכרו.

ובגמרא (ברכות סא:) כשהוציאוהו לרבי עקיבא להריגה, זמן קריאת שמע היה, והיו סורקין את בשרו

(ז"ח איכה, מדרש משלי א.)

הימים נהרגו עשרה הרוגי מלכות לכפר עון מכירת יוסף
היה ראוי להדביק פרשת ויוסף הורד מצרימה, שהכל ענינו של יוסף. ועל דרך הקבלה, סמך פרשת היבום לפרשת המכירה כדי לסמוך גלגול לגלגול, כי סוד היבום הוא סוד הגלגול [נדאיתא בזוה"ק (ח"ב קד): שנשמת המת חוזר בבן שיולד ע"ש. ועיין באור החיים הק' פרשת ויגש מו-יב], ומן הידוע שהחטא ההוא לא היה אפשר להתברר ולהתלבן רק בסוד הגלגול בעשרה הרוגי מלכות, כי אז הפח נשבר והנפשות נמלטו, ועלו לשלום אל אביהם שבשמים. וכלל הדברים, עשרה אחי יוסף אלו עשרה הרוגי מלכות, וער ואונן הם פרץ זורח, הוא מה שכתוב (במדבר כו-ט) וימת ער ואונן בארץ כנען, ויהיו בני יהודה. והנה זה מרמזי התורה והמשכיל יבין ע"כ.

וכתב שוב, ומה שהיו עשרה הרוגי מלכות, והאחים בעלי המעשה לא היו אלא ט', שהרי ראובן לא הסכים עמם, יש לומר לפי שגם יוסף חטא, כי חטא האחים בו, הלא הוא היה הסיבה כשהיה משתרר על אחיו הנכבדים הגדולים ממנו, והיה מכעיס אותם ומתפאר כנגדם בחלומותיו, וכיון שהיה בכלל החטא היה בכלל העונש, ולכן נפקד עליו גם כן. או יש לומר שלא נפקד על יוסף כלל, אבל נפקד על ראובן, ולא בשביל חטא יוסף, שהרי ראובן לא חטא במכירתו, אבל חטא בלהה נפקד עליו, ועל כן היו עשרה וראובן בכללם על החטא שחטא במעשה בלהה. וזה רמוז בפסוק (דברים לג-ו) ויהי מתיו מספר, כי היו עשרה עם ראובן ע"כ. [והכפיל הדברים בפרשת ברכה לג-ו]. ומבואר מזה דעשרה התנאים של הרוגי מלכות היו גלגולים של השבטים עצמם, שקיבל כל אחד עונשו. [ובאגרא דכלה בפרשתנו (על הפסוק לא נכנו נפש) כתוב, כי רבי אליעזר הגדול היה גלגול ראובן הבכור, ועל כן נקרא 'הגדול', ועבור שהוריד ראובן אותו לבור נחשים ועקרבים, גם רבי אליעזר השליכוהו לבית האסורין וניצל (עבודה זרה טז: ע"ש. ועיין במגדים חדשים בפרשתנו באריכות).]

*

ובישמח משה (ריש פ' תשא) כתוב, דגם יוסף נכלל בחטא זה של מכירתו, ולכן היו עשרה הרוגי מלכות, והוא מטעם דאיתא במדרש (ב"ר פד-ג) שהיה יעקב נזכר

בהדברים הללו שאמר לו יוסף הנני, ומעיו מתחתכין, יודע היית שאחיך שונאים אותך והיית אומר לי הנני ע"כ. ואם כן סיכן נפשו בשביל מצות אביו, ולא היה לו להעמיד את עצמו בסכנה, וחי בהם כתיב ולא שימות עצמו ע"כ.

ויתכן לומר דרבי עקיבא היה במקומו של יוסף, שנתגלגל בתוכו נשמת יוסף. ולכן היה קרוי עקיבא 'בן יוסף', דאיתא בכתבי האר"י (הובא בדבש לפי ג-טז) דירידת הנשמה לעולם הזה בראשונה נקרא בתואר אב, והגלגול נקרא בתואר בן ע"ש. ורבי עקיבא היה 'בן יוסף', הגלגול מיוסף הצדיק.

וליישב הקושיא איך סיכן עצמו יוסף בשביל מצות כיבוד אב, יש לומר דהוא משום שדבר זה היה כרוך בתוכה גם הצלה של פיקוח נפש. דמצינו ביעקב, ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף, ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי (ל-כה). וברש"י משנולד שטנו של עשו, שנאמר (עובדיה א-ח) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש, אש בלא להבה אינו שולט למרחוק, משנולד יוסף בטח יעקב בהקב"ה ורצה לשוב (בבא בתרא קכג:) ע"כ. וכיון שכחו של עשו היה במצות כיבוד אב ואם, על כן אי אפשר להיות שטנו של עשו רק בקיום מצות כיבוד אב במסירת נפש. וכיון שעשו אחיו מתנחם להרגו, ויוסף הוא שטנו ועומד כנגדו, הרי מצות כיבוד אב שלו נוגע לפיקוח נפש של יעקב, ולכן הלך בשליחות אביו אל אחיו.

ואיתא בספר חסידים (סימן שמא) אל תתמה למה נתן הקדוש ברוך הוא ממשלה לבני עשו, לומר שתדיר בשביל אביו הלך למקום סכנה במקום החיות כדי לצוד ציד להביא אל אביו, וממנו למד יוסף כשאמר לו יעקב לכה ואשלחך אליהם (לז-ג), והלא היה יודע ששונאים אותו, אלא אמר יוסף עשו הולך תדיר למקום סכנה כדי לצוד ציד להביא לאביו, ואבי שלחני לראות את שלום אחי ואת שלום הצאן שהוא חיות של אבי ובני ביתו, ולא אלך ע"כ.

*

אמנם ידוע בשם הגה"ק רבי שמשון מאוסטרפאלי זצ"ל (לקוטי שושנים פרשת בחוקותי) דאיתא במדרש תנחומא (וישב ב) שאמרו השבטים, נחרים בינינו שלא יגיד אחד ממנו ליעקב אבינו, אמר להם יהודה, ראובן אינו כאן, ואין החרם

אלקים, והוא איש האלקים בחייו. ועל כן הוא מתאים ביותר להיות עולה לקרבן להיות מכון נגד ה'.

ולכן כאשר מצאו משה להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות, לא הבין הענין בזה, כי כתרים הללו הם משער הנו"ן של בינה שלא השיג משה. ואמר לו ה', אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות, ועקיבא בן יוסף שמו, שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות. ואמר לפניו רבונו של עולם הראהו לי, ולא השיג מה הם עולם הראיתי תורתו הראני שכרו, ראה ששוקלין בשרו במקולין, והיינו כי רבי עקיבא היה מעשרה הרוגי מלכות, שהיו סורקינן את בשרו במסרקאות של ברזל עד שיצתה נשמתו באחד. וזהו השכר היותר גדול שיתכן לבשר ודם להתעלות במעלותיו עד שיוכל להיות במדריגה רמה, לא רק ותחסרהו מעט מאלקים, אלא להשיג כל מה שברא אלקים בעולם הזה, וזהו שכר תורתו שהשיג שער הנו"ן, שיוכל גופו להיות מכון נגד ה' כביכול, לסלק הפגם מהשכינה. נועם כל זה שאל משה עוד, זו תורה וזו שכרה, אם זכה ללמוד תורה בטהרה כזו עד להשיג שער הנו"ן, למה לא תהא התורה עצמה שלמד מכפרת כל הפגמים שלא יצטרך לעבור כל זה. ואמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפניך.

והנה המלאכים שהיו רואין הריגתו של רבי עקיבא, כבר ידעו מה שהשיב ה' רבות בשנים עוד בימי משה, כי זו שכרו של רבי עקיבא, שזכה להתעלות עד כדי להיות ראוי להתחשב במקום ה' כביכול, ועל כן המלאכים לא שאלו שום דבר, אלא אמרו בניחותא, זו תורה וזו שכרה, כי ידעו והשיגו מכבר שזהו שכרו של רבי עקיבא על תורתו. וסיימו על זה הכתוב, ממתים יד"ך ה', שרבי עקיבא הוא העשירי קודש לה', הוא הוא היו"ד שמת עבור להיות נגד ה', וזהו השכר היותר מופלג שיתכן האדם לזכות. והקב"ה סיים עלה טיפא דקרא חלקם בחיים.

*

ואולי יש לומר דהעשירי של הרוגי מלכות היה מכון כנגד יעקב אבינו ששלח את יוסף לאחיו, וגרם מכירתו ועונש השבטים, שהרי אמרו (שבת קמ"ט): כל שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה ע"ש. ואיתא בשו"ת צמח צדק (סימן ו) שהשולח שליח בדרך ונהרג, השולח צריך כפרה שגרם מיתתו בשליחותו, כמו שאמרו (סנהדרין צה).

מתקיים אלא בעשרה, מה עשו שתפו להקב"ה באותו החרם שלא יגיד לאביהם ע"כ. (והובא ברש"י לז"ג). על כן הוצרכו לעשרה הרוגי מלכות דייקא, כדי שהעשירי תהא כנגד הפגם שנתהוה במה שצירפו את ה'. וכתב לפרש הפסוק (ויקרא כז-לב) כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קדש לה', דקאי על העשרה הרוגי מלכות שנהרגו על מכירת יוסף. והיינו כל אשר יעבור, ר"ל שעברו מן העולם, היו תחת השבט, היינו שבטי י-ה לכפר על חטאם, ולפי זה לא היו צריכים להיות רק תשעה כנ"ל כיון שיוסף לא חטא, אך כיון דבשעת מעשה הצטרפו עמהם השכינה שלא יגלה מצפונם, ולזה נהרג גם העשירי דהוא רבי עקיבא לכפר על ה' כו', והיינו והעשירי (ר"ל למה נהרג גם העשירי, הלא בהחטא לא היו רק תשעה) יהיה קדש לה' והבן. והיינו דאמר לו אשריך רבי עקיבא שיצתה נשמתך באחד (ברכות ס"א), ר"ל בשביל אחד, היינו השכינה עכ"ד.

ובזה נבוא אל המכון, דנראה בטעם שנבחר רבי עקיבא דייקא להיות נגד ה', דאיתא בגמרא (ראש השנה כא): כתיב (תהלים יב-ז) אמרות ה' אמרות טהורות כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתים, רב ושמואל, חד אמר חמשים שערי בינה נבראו בעולם, וכולן ניתנו למשה חסר אחד, שנאמר (שם ח-ו) ותחסרהו מעט מאלקים [מזוקק שבעתים, שבע שביעיות. והם חמשים חסר אחת שנמסרו למשה, למדנו שחמשים נבראו, שהרי מעט נחסר מאלקים] ע"כ. וכתוב בלקוטי תורה להאר"י ז"ל (פ' ואתחנן על הפסוק ויתעבר ה' בי למענכם) דמתחלה השיג משה גם שער הנו"ן, וכשחטאו בעגל ניטל ממנו, וקודם מיתתו זכה שוב להשיגו, וזהו שאמר (דברים לד-א) ויעל משה מערבות מואב אל הר נב"ו, נ' בו ע"כ. ולכן לפני מותו כתיב, וזאת הברכה אשר ברח משה 'איש האלקים' (שם לג-א), כי בחייו היה ותחסרהו מעט מאלקים, וקודם מותו כשהשיג שער הנו"ן היה איש האלקים, שזכה לכל הנו"ן שערי בינה שברא ה' בעולם.

ואיתא בסידור רבי קאפל (בכונת חג השבועות) כי רבי עקיבא זכה להשיג גם שער הנו"ן שלא נמסרה למשה ע"ש. וכן הוא במדרש (במדב"ר יט-ו) דברים שלא נגלו למשה נגלו לרבי עקיבא וחביריו, שנאמר (איוב כח-ז) וכל יקר ראתה עינו, זה רבי עקיבא וחביריו ע"כ. ופירשו וכ"ל יקר, שהשיג גם שער הנו"ן. אם כן מדריגת משה בחייו היא ותחסרהו מעט מאלקים, ורבי עקיבא עדיפא מיניה שחכמתו ברום המעלה בכל השערים שנבראו כמו שבראם

אביהם מכל אחיו (לו-ד), שעבור קדושת אות שלו היה אהבת יעקב מופלגת אליו.

והנה התחלת קדושה זו היא בעינים, לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם (במדבר טו-לט), וברש"י עין רואה והלב חומד והגוף עושה העבירות, והלב והעינים מסרסרים לו את העבירות ע"ש. ואם כן קדושת עיני יוסף היו ברום המעלה, וכמו שהדגיש זאת יעקב בברכתו אליו, בן פורת יוסף [בן חן] בן פורת עלי עין [חנו נטוי על העין] (מט-כב). וכאשר מכרוהו אחיו למצרים ערות הארץ, והוצרך לעזוב בית אביו ולהתגורר בין גויי הארץ, היו לפניו נסיונות גדולות בשמירת העין, והחשיכו אחיו את עיני יוסף במצרים.

ולכן בא עליהם גלות יון, דאיתא במדרש (ב"ר ב-ד) והארץ היתה תודה ובוהו וחושך וגו' (בראשית א-ב), רבי שמעון בן לקיש פתר קרייא במלכות וכו', וחושך זה מלכות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן, שהיתה אומרת להם כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל וכו' ע"ש. דקדקו לומר שהחשיכו עיניהן של ישראל דייקא, ואמרו כתבו לכם על קרן 'השור' דייקא, מלשון ראייה כמו (במדבר כד-יז) אשורנו ולא קרוב, שבמדה זו אין לכם חלק באלקי ישראל, שאלקיכם שונא וזמה הוא. וגלות זה בא להם כעונש לתקן בזה מכירתו של יוסף למצרים, שהחשיכו האחים עיני יוסף. [ונרמז גם במאמרם כתבו לכם על קרן 'השור', שרומז על יוסף, בכור שורו הדר לו (דברים לג-ז)].

ואחר שעברו ימי התיקון של גלות יון, באה התשועה לישראל באור הנרות, והחושך של יון נתהפכה לאור, ומחשכות עינים של חטא נתהווה ראייה חדשה של קדושה, ראיית נר חנוכה. וכדי להבליט ענין זה תיקנו חז"ל בחנוכה ברכה גם על הראייה לבד, להורות חשיבות ראייה של דבר מצוה ודברים שבקדושה, היפוך הטומאה של מלכות יון שהחשיכה עיניהן של ישראל. ולכן מתעורר בימי חנוכה הארה עצומה בתורה, כי בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין (קידושין ל:), ורק על ידי קדושת התורה זוכין להתקדש להיות בן פורת עלי עין.

שאמר ה' לדוד, עד מתי יהיה עון זה טמון בידך, שעל ידך נהרג נוב עיר הכהנים ע"ש. (הובא במג"א סימן תרג). ועל כן היה פגם גם על יעקב והוצרך לתיקון. (עיין בפתחה לים התלמוד אות כה). ואיתא בלקוטי תורה להאריז"ל (פרשת ויחי ד"ה ויפוז) כי רבי עקיבא היה ניצוץ של יעקב אבינו, ונרמז בפסוק (בראשית מט-כד) מידי 'אביר יעקב', אותיות 'רבי עקיבא' ע"כ. ויש לומר דלכן נקרא בשם 'עקיבא' שיש בזה אותיות 'יעקב' עם אות א', הרומז לאלופו של עולם, כי יעקב הקב"ה קראו א-ל (מגילה יח.), אם כן יעקב מכוון עם א-ל, ועל דרך זה רבי עקיבא, אותיות 'יעקב א'. ולכן היה רבי עקיבא מעשרה הרוגי מלכות לכפר נגד יעקב אבינו, שבו יש ניצוץ יעקב.

ולכן כאשר ראה יעקב אשר טרף טורף יוסף, אם כן יצטרך לתקן זאת בגלגולו בעשרה הרוגי מלכות, והגלגול נקרא בתואר 'בן', על כן אמר כי ארד אל 'בני' אבל שאולה, שברבות הימים יצטרך לבוא על תיקונו בגלגולו הבא, וירד אבל שאולה, לסרוק בשרו במסרקאות של ברזל.

*

ויש בזה קשר גם לימי החנוכה הבעל"ט, שתיקנו חז"ל מצות הדלקת הנרות לזכר הנס, אשר חלק מהמצוה היא גם ראיית הנרות, ואין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותן בלבד. ומי שאינו יכול להדליק בעצמו תיקנו חז"ל ברכה גם על ראייתה בלבד (שבת כג.), שלא מצינו כזה בשום מצוה, וטעמא בעי.

ונראה דאיתא במגלה עמוקות (ריש פרשת מקץ, ובואתחנן אופן רנב) דגלות יון היה לתקן חטא מכירת יוסף, מל"ך יו"ן בגימטריא יוס"ף ע"ש. ובבני יששכר (כסלו ד-לד) דכמו כן שמו של המלך אנטיוכ"ס הוא גם כן בגימטריא יוס"ף, זה לעומת זה ע"כ. ולכן מלכות יון הראה ה' בחזיון לזניאל בדמות צפיר העזים (דניאל ח-ח), כי הוא עבור חטא וישחטו שעיר עזים. ונראה בביאורו כי יוסף הצדיק מדתו קודש קדשים, מדת יסוד, ולכן אהב אותו יעקב מכל בניו כי בן זקונים הוא לו (לז-ג), שגם בימי הבחורות בהיותו בן שבע עשרה שנה, כאשר רתיחת הבחורות היא במילואה, היה כמו זקן, שהחליש כח התאוה. ויראו אחיו כי 'אותו' אהב

הגליון הזה נחנך על ידי

מזה"ר ר' יעקב יצחק כייס הי"ו לרגל השמחה השרייה במעונו באירוס בתו למזל טוב	מזה"ר ר' אליעזר דוד האפמאן הי"ו לרגל השמחה השרייה במעונו באירוס בנו למזל טוב	מזה"ר ר' יעקב פריץ הילמאן הי"ו לרגל השמחה השרייה במעונו בנישואי בנו למזל טוב	הרב ר' צבי אלימלך דייטש שליט"א לרגל השמחה השרייה במעונו באירוס בתו למזל טוב
מזה"ר ר' אברהם געלב הי"ו לרגל השמחה השרייה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות	מזה"ר ר' אלי שיינ הי"ו לרגל השמחה השרייה במעונו בהולדת בתו למזל טוב	מזה"ר ר' יואל וויינשטאק הי"ו לרגל השמחה השרייה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מזה"ר ר' משה יעקב פשערהאפער הי"ו לרגל השמחה השרייה במעונו בהולדת בתו למזל טוב